

What clues does the sea wall reveal about its role, both past and present

I'm here at St Brides. On my left-hand side, we've got the salt marsh and the Severn Estuary, behind me, the power station, Newport Wetlands in the distance, and on my right-hand side low lying farmland. I'm on a sea wall which runs for about 35 kilometres and it's very much protecting this low-lying farmland from the sea, particularly at high tide. The Severn Estuary has some of the highest tidal ranges in Europe, a difference of between 14 metres between low tide and high tide. So it's important this low lying landscape here is protected from these high tides and also rising sea levels.

But the sea wall hasn't always been here. We have to go back to the Bronze Age to actually first start seeing little mini sea walls, little earthen walls that were going around the fields to protect them and allow the sheep, cows and horses to still carry on feeding at high tide. And then by the medieval period, those earthen walls around single fields became one long sea wall, a medieval sea wall, stretching for 35 kilometres.

What we see today is built just a little bit out from that original sea wall. Been modified between the 1950s and 1970s, and down at places like Goldcliff you can see big concrete blocks that are also helping to protect the sea wall from the rising seas. If you'd like to see some of that original medieval sea wall you can visit Rumney and also Collister Pill Reen, where just a little bit inland from the sea wall there is still

Pa gliwiau y mae'r morglawdd yn ei ddatgelu am ei ddyletswyddau, ddoe a heddiw?

Rydw i yma yn Llansanffraid Gwynllŵg. Ar fy ochr chwith, mae'r gors heli ac Aber Afon Hafren, y tu ôl i mi, yr orsaf bŵer, Gwlyptiroedd Casnewydd yn y pellter, ac ar fy ochr dde tir fferm isel. Rydw i ar forglawdd sy'n rhedeg am oddeutu 35 cilomedr ac mae'n amddiffyniad pwysig iawn i'r tir fferm isel hwn rhag y môr, yn enwedig ar lanw uchel. Mae gan Aber Hafren rai o'r amrediadau llanw uchaf yn Ewrop, 14 metr o wahaniaeth rhwng llanw isel a llanw uchel. Felly mae'n bwysig bod y tirlun isel yma yn cael ei warchod rhag y llanw uchel a hefyd rhag lefelau'r môr sy'n codi.

Ond nid yw'r morglawdd wastad wedi bod yma. Mae'n rhaid i ni fynd yn ôl i'r Oes Efydd i weld morgloddiau bychan bach am y tro cyntaf, walïau pridd bach a oedd yn amgylchynu'r caeau i'w hamddiffyn a chaniatáu i'r defaid, gwartheg a'r ceffylau ddal i bori ar lanw uchel. Ac erbyn y cyfnod canoloesol, daeth y walïau pridd hynny a oedd yn amgylchynu'r caeau unigol yn un morglawdd hir, morglawdd canoloesol, yn ymestyn am 35 cilomedr.

Mae'r morglawdd a welwn heddiw wedi'i adeiladu ychydig bach ymhellach o'r morglawdd gwreiddiol. Cafodd ei addasu rhwng y 1950au a'r 1970au, ac i lawr mewn lleoedd fel Allteuryn, gallwch weld blociau concrit mawr sydd hefyd yn helpu i amddiffyn y morglawdd rhag lefelau'r môr sy'n codi. Os hoffech chi weld rhywfaint o'r morglawdd canoloesol gwreiddiol hwnnw, gallwch ymweld â Thredelerch a hefyd Ffos Pil Collister, lle ychydig tua'r tir o'r morglawdd mae tystiolaeth o hyd o'r morgloddiau canoloesol hynny. A

evidence of those medieval sea walls. And believe it or not, if you go east of Magor Pill there is still some evidence of some of those earthen walls that date back to the Bronze Age.

So next time you're coming along the sea wall here, it's worth just reflecting on why it's here and how it's protecting this low-lying farmland from those high tides and those particularly high 14 metre tides that happen throughout the year.

choeliwch neu beidio, os ewch i'r dwyrain o Pil Magwyr, mae rhywfaint o dystiolaeth o hyd o rai o'r waliau pridd hynny sy'n dyddio'n ôl i'r Oes Efydd.

Felly y tro nesaf y byddwch chi'n cerdded ar hyd y morglawdd yma, mae'n werth oedi a chofio pam ei fod yma a sut mae'n amddiffyn y tir fferm isel rhag y llanw uchel, yn enwedig y llanwau 14 metr arbennig o uchel hynny sy'n digwydd trwy gydol y flwyddyn.